

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויקרא תשפ"ג

מתנה ושמה "דעת"

תוכן

א' - להכיר במתנה / א

ב' - לנצל את המתנה / ד

ג' - לשמור על המתנה / ו

והנה, איני יכול לומר שאני ממליץ לכולם לערוך ביקור שכזה, אולם בהחלט כדאי לשקול לעשות כן. האירוע הזה פקח את עיני להכרה חשובה ביותר. כשיצאתי משם הבנתי שיש ברשותי דבר נפלא: יש לי דעת!

זוהי ההקדמה: לכולנו יש דעת!

שיירת האיברים

בפרשת השבוע לומדים אנו על קרבן העולה. חלק ממצות העולה היא הניתוח, וכפי שמצווה התורה (ויקרא א, ו), "וַיִּנְתַּח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ". המשנה במסכת תמיד (לא, א) מתארת כיצד הכהנים "כולן עומדים בשורה והאברים בידם" - הם נעמדו בכעין שיירה ארוכה, כשכל אחד מהם מחזיק בידיו את אחד האיברים.

כבר ביארנו בעבר שאחת התכליות של קרבן העולה היתה כדי להביע בפני הקב"ה את תודתנו על כל האיברים שניתנו לנו. בעודנו מקריבים את הזרוע, עלינו לחשוב: "תודה לך השי"ת על הזרוע שנתת לי. מן הדין הייתי צריך להקריב על גבי המזבח את אחד מזרועותי".

אם נחשוב על כך, הרי שאכן כך ראוי היה לעשות. הקב"ה נתן לי שתי זרועות, בהן אני משתמש ומהן אני נהנה כבר ארבעים שנה, וכעת הגיע הזמן להראות את הכרת הטוב שלי אליו ולהשיב לה' זרוע אחת. משל למה הדבר דומה, לפלוני שהשאיל את רכבו לחבירו. השואל מסתובב ברכב ונהנה ממנו במשך מספר ימים, שבסופם מבקש ממנו המשאיל: "אנא, החזר לי את

א' - להכיר במתנה

מכל מלמדי השכלתי

ברצוני להקדים הקדמה קצרה לשיחתנו זו. מדובר באנקדוטה בלבד, אולם סבורני כי זוהי פתיחה חשובה עבור הנושא שאותו נלמד.

לפני שנים רבות, בשעת לילה מאוחרת, צלצל מכשיר הטלפון בביתי. על הקו היה יהודי חשוב שביקש ממני ללכת ברגע זה ממש כדי לבקר יהודי אחר. המדובר היה באחד מתלמידי ישיבתנו שחלה בנפשו ל"ע, וכעת הוא היה מאושפז במוסד לחולי נפש. מעולם לא ביקרתי במוסד מעין זה עד אז, על אף שכיום הליכה ברחובות ניו יורק כמעט שווה לביקור בבית משוגעים... אך יהודי נכבד זה אמר שמדובר במקרה חירום, ושיש ללכת תכף ומיד לבקר את הבחור המדובר.

אז הלכתי. היה זה לאחר שעות הביקור, והצמידו לי מאבטח גבוה וחסון שיגן עלי. נכנסתי לחדר, ובבת אחת ראיתי כשלוש מאות משוגעים שמביטים בי וצוחקים. ככל הנראה הם היו משועשעים מהזקן שלי, שהיה דבר נדיר ביותר באותם ימים. כיום יש כבר משוגעים רבים שמגדלים זקן, אך באותה תקופה הדבר לא היה מקובל כלל וכלל. ישבתי עם הבחור ושוחחתי עמו, ולאחר זמן לא רב היה עלי לעזוב את המקום.

שמונה עשרה, שקלו כל מילה בדקדוק רב לפני שקבעו אותה בתפילה, ושינוי זה בין ברכת "אתה חונן" לבין שאר הברכות בוודאי בא ללמד אותנו יסוד חשוב ביותר. ואשר על כן ניתנה לנו הזכות - או יותר נכון החובה - לשאול, מדוע הברכה שבה אנו מבקשים מה' דעה בינה והשכל, פותחת בהצהרה זו ש"אתה חונן לאדם דעת"?

הדעת - מתנה

התשובה היא, שבשאר הדברים אותם אנו מבקשים מה', קל לנו יותר להכיר בכך שצריכים אנו לבקש אותם מה'. כל אחד מבין שאנחנו חלשים וכי יש צורך להשיב אותנו לתורת ה' ולקרבו לעבודתו. לכן פותחים אנו מיד בבקשה "השיבנו אבינו", ללא כל הקדמות מיותרות.

"סלח לנו" - אין צורך בשום הקדמה. לב יודע מרת נפשו, ו"אדם אין צדיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא" (קהלת ז, כ), ולכן אנחנו ניגשים ישר לענין, ומבקשים מהשי"ת שימחל לנו על פשעינו. כך גם לגבי ברכת "ראה בעינינו" - ברור לנו שעם ישראל סובל וזקוק לרחמי של הבורא יתברך, ואין צורך בשום הצהרה. וכך הוא ברוב רובן של הבקשות.

אולם כאשר מדובר בבקשה על הדעת, על פי רוב האדם כלל אינו מודע שמדובר במצרך המסופק לו דרך קבע על ידי הקב"ה. רבים הם אלו הנוטים לראות בדעת שלהם, בשפיות שלהם, דבר מובנה וחלק מאישיותם. האדם סבור כי "הדעת שלי היא אני בעצמי".

ולכן כאשר אנחנו באים לבקש מה' דעת, מוכרחים אנו להקדים ולהזכיר לעצמנו שהדעת היא מתנה שניתנה לנו מאיתו יתברך, ועל כן אנו אומרים: "אתה חונן" - ה', אתה הוא זה שנותן לנו את מתנת החינם הנפלאה הזו - את הדעת שלנו! לא נלך שולל אחר דעתו של המון העם הבלתי-חושב, הסבור שהדעת היא דבר מובן מאליו, ושבלתי אפשרי להפריד בינה לבין האדם, אלא נזכיר לעצמנו שלוש פעמים ביום שיש כאן משהו שניתן לנו משמים. ומי הוא זה שנותן לנו את המתנה הזו? אתה! אתה! אתה הוא זה שמרעיף עלינו את המתנה הזו. כל תפקוד של המוח, ולו הקטן ביותר, מגיע אך ורק ממך!

רכבי". היעלה על הדעת שהשואל יענה בתגובה: "מה פירוש להחזיר לך? עוד לא סיימתי להשתמש בו!"? כמובן שעליו להחזיר את הרכב, ואף לומר "תודה רבה".

מדוע אפוא לא נשיב לקב"ה את הזרועות שלנו? אכן, בוודאי שכך ראוי היה שננהג, אלא שהשי"ת, ברוב חסדו וטובו, אינו חפץ שנקריב לו את זרועותינו, אלא נמשיך להשתמש בהם בבריאות ובנחת עד 120 שנה. אולם פטור בלא כלום אי אפשר! עלינו לעשות משהו שיזכיר לנו את הדבר הזה! וכאן מגיע קרבן עולה.

ראש השיירה

והנה, בראש שיירת האיברים עמד הראש. הפסוק בפרשתנו (א, ח) אומר, "וְעָרְכוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרֹאשׁ", והמשנה (שם לא, ב) לומדת מכאן כי "הראשון בראש" - הכהן הנושא את ראש הבהמה הוא העומד בראש השיירה. על פי האמור מבינים אנו שהתורה באה ללמדנו כאן יסוד חשוב ביותר. מהו הדבר הראשון שעליו צריכים אנו להודות לה? על הראש. הדעת שלנו, היכולת שלנו לחשוב ולהתבונן, היא המתנה היקרה מכל שניתנה לנו על ידי הבורא יתברך, ועליה צריכים אנו להודות בראש ובראשונה.

למעשה, עבורנו נשמעים הדברים כחידוש גדול. יש באדם חולשה מובנית, והיא, שבאופן אוטומטי אנחנו יוצאים מנקודת הנחה כי יכולת החשיבה שלנו היא חלק מעצם מציאותנו. מבחינתי, הדעת שלי היא בעצם אני! האדם אינו מעלה על דעתו שהיכולת לחשוב היא למעשה דבר נפרד ממנו. זוהי מתנה שה' נתן לנו, ועלינו להודות לו ולהכיר לו טובה עליה.

הקדמה מיוחדת

אם נתבונן בברכות האמצעיות שבתפילת שמונה עשרה, נשים לב שכמעט כל הברכות פותחות באופן דומה: אנו ניגשים הישר לבקשה: "השיבנו אבינו לתורתך", "סלח לנו", "ראה בעינינו", "רפאנו", "ברך עלינו", וכן על זה הדרך. יוצאת דופן היא ברכת "אתה חונן", שפותחת באופן שונה משאר הברכות. לפני שאנחנו מבקשים מה' חכמה ודעת, אנו מקדימים ומצהירים: "אתה חונן לאדם דעת".

והנה אין כל ספק שיש דברים בגו, ושינוי זה אינו מקרי. אנשי כנסת הגדולה שחיברו את נוסח תפילת

הבורא יתברך, וכי אנחנו בעלי חוב אדיר של הכרת הטוב כלפיו.

"המהלך של הרב מילר"

עליכם לדעת כי אם תחזרו על הדברים ששמעתם כאן באוזני אחרים, לא תהיה לכך כל משמעות עבורם. "עזוב, זה המהלך של הרב מילר", כך הם יאמרו לכם. ולכן לפני שאנחנו ממשיכים הלאה, עלינו ללמוד את דבריו של החובות הלבבות, וכך נלמד שלא מדובר כאן ב"מהלך של הרב מילר" אלא ב"מהלך של החובות הלבבות" או יותר נכון ב"מהלך של התורה". אל תשעו לאלו שמנסים לצנן אתכם ולהניא אתכם ממחשבות אלו, אלא תנו דעתכם לדברי רבותינו, ותגלו שמדובר בגופי תורה.

בספר חובות הלבבות ישנו שער הנקרא "שער חשבון הנפש", שבו נותן לנו החובות הלבבות שלושים נושאים שעלינו להתבונן בהם אם חפצים אנו למלא את חובתנו בעולם כעבדי ה'. הוא קורא להם "שלושים חשבונות". וזה לשונו שם: "והשלישי, חשבון האדם עם נפשו והסתכלו בגודל טובת האלקים עליו במה שהועילו מן השכל וההכרה". והנה אין ספק כי אם רבינו החובות הלבבות בחר שלושים נושאים שעל האדם להתבונן בהם, והציב את הענין הזה של הכרת הטוב לה' על הדעת - על עצם הדעת והשפיות, לא על שום דבר נוסף - במקום השלישי, הרי שמדובר בחובה גדולה עד מאוד. החובות הלבבות מלמד אותנו כאן כי מבין החובות הבסיסיות של כל עובד ה' היא זו - להקדיש זמן להתבונן במתנת הדעת.

"שמונה עשרה" אחר

החובות הלבבות ממשיך וכותב שם כי יש לאדם לחשוב מה היה אילו הוא היה נולד חסר דעת, מבלי יכולת לתפקד כלל, ויום אחד מגיע אדם שמשתיל בראשו מוח פעיל ומתפקד. כמה היה עליו להכיר טובה לאדם זה!? כמה אסיר תודה היה מרגיש כלפיו!? כל ימי חייו לא היו מספיקים לו כדי להודות לו כראוי!

איננו מדברים כאן על הדעת הכבירה של אדם גאון, בעל מנת משכל גבוהה, אלא ברמה הכי פשוטה של דעת. מוטל עלינו לחשוב על כך שלוש פעמים ביום, ולהודות לה' על המתנה הנפלאה הזו - היכולת לחשוב ולתפקד. מכאן ואילך, ה"שמונה עשרה" שלנו

ששמת חלקנו מהשפויים

וזה מביא אותנו לעבודה הגדולה המוטלת עלינו - להודות לה' על כך שאיננו מאושפזים במוסד סגור. אל נא תמעיטו מערכו של ענין זה. עליכם לדעת כי אחוז נכבד מאוכלוסיית העולם הוא בלתי שפוי. איני מדבר כעת על אנשים "מוזרים" או "משונים", אלא על "משוגעים" - כפשוטו. האם איננו רואים אנשים שנולדים ל"ע ללא דעת? ישנם גם כאלו שיש להם דעת, אך בתחומים מסוימים מוחם אינו פועל. אם זכיתם ואינכם נמנים על מיעוט זה, הרי שמוטל עליכם חוב כבד של הכרת הטוב. העובדה שתשעים אחוז מיושבי תבל מסוגלים לתפקד באופן תקין, אינה פוטרת אותך מחובתך זו.

מוטל עלינו להזכיר לעצמנו תדיר את הענין הזה, ולחשוב: "ריבונו של עולם, הריני מכיר בכך שלולא חסדיך הרבים, לא הייתי אפילו משוגע שצריכים לשמור עליו בתוך תא מרופד, אלא הייתי שוכב על הקרקע כאבן שאין לה הופכין. לא הייתי מסוגל אפילו להרים אצבע קטנה. תודה לך ה' שאיני משוגע! תודה לך ה' שאני מסוגל ללכת ברחוב מבלי לראות בכל עובר-אורח תמים מתנקש פוטנציאלי! תודה לך שאני נורמלי, ואיני סבור שאני חולה בכל סוג של מחלה הקיימת על פני תבל!"

זו לא בדיחה! יש מחלה כזו הנקראת "היפוכונדריה", שבה האדם מדמיין שהוא חולה בכל מיני מחלות קשות. הכרתי אדם שהיה דוקא מוצלח באופן כללי, אלא שלמרבה הצער הוא חשב שהוא סובל ממחלה קשה ביותר. התקשרתי לרופא שלו, והלה הסביר לי כי לאיש הזה אין כל מחלה, אלא הוא סובל ממחלת ההיפוכונדריה.

האדם הזה הרס לעצמו את החיים כתוצאה מדמיונות השווא שלו בדבר מחלתו המסתורית, ואשתו וילדיו עזבו אותו. איני יודע מה עלה בסופו, אך ברור לי שהסבל הנורא שממנו סבל לא היה מאפשר לו להחזיק מעמד זמן רב. הוא אמר לי כך: "הרב מילר, אני סובל באופן נורא ואיום! בין אם מדובר במשהו אמיתי ובין אם לא, אני סובל מאוד!"

ולכן, העובדה שאנחנו נורמליים - או לכל הפחות די נורמליים - מחייבת אותנו להכיר בעובדה שמדובר באחת המתנות הגדולות ביותר שניתנו לנו על ידי

משלוח חנם

אך בכך לא תם הענין, כי כעת יש צורך להעביר את המכונה אדירת הממדים לרשותו של האחין. הדוד שוכר משאית מיוחדת ומשיג רישיון מיוחד ממחלקת הכבישים המהירים, שכן באופן סדיר אי אפשר להסיע משאית מעין זו בכביש מהיר. מדובר במשאית בעלת גלגלים בגודל של טנק צבאי, הנושאת על גבה מתקן ענק, ועל מנת לאפשר לה לעבור בכבישים יש צורך לפרק גשרים ולהסיר עמודי טלגרף.

ואז, סוף סוף מגיע היום המיוחל, והאחין שלנו רואה את המכונה החדשה ניצבת על המדרכה הסמוכה לביתו, שנשברה כתוצאה ממשקלה האדיר של המכונה. כעת המכונה שייכת לו.

משתמשים במתנה

אולם מה לעשות, האחין הזה לא התברך בכישרון מבורך בכל הנוגע למתמטיקה. כל חישוב הכולל יותר משלוש ספרות גורם לו להתייאש מראש. הוא אף פעם לא היה מוצלח בשיעורי החשבון בבית הספר, ומלבד זאת הוא די עצלן. משכך, הוא תמיד השתמט מלחשב חישובים פשוטים, גם כאשר היה צורך בכך. אך כעת הכל השתנה. עכשיו הוא יכול להרשים את כולם בעזרת המתנה שקיבל מדודו טוב-הלב.

והנה, בדיוק ביום בו קיבל מיודענו את המתנה הנפלאה הזו, רעייתו שבה ממסע קניות, שבו היא הוציאה כמאה דולרים, וכעת עליו לחשב האם בחשבון הבנק שלו קיים די כסף כדי לכסות את ההמחאה שרשמה. הבעיה היא שסכום הצ'ק גבוה ממאה דולר, וזה כבר יותר משלוש ספרות, מה שמציב בפני בעל הבית משימה לא פשוטה.

אך לפתע מכה בו ההכרה שישועתו קרובה לבוא - יכול הוא לגשת אל ה"מוח המכני" שרכש עבורו הדוד הנחמד, והמכונה החביבה כבר תעשה עבורו את העבודה. וזה עובד! מעתה, משימת חישוב הוצאות המחיה הופכת לקלה מאין כמותה!

לאחר חודש, מזדמן הדוד היקר לסביבת מקום מגוריו של האחין האהוב, והוא מבקש לקבל מעט נחת. "מה נשמע יקירי? האם אתה מנצל כראוי את המתנה שקניתי לך?"

"בוודאי!" עונה האחין. "אני משתמש בה כל הזמן."

כבר לא ייראה אותו הדבר. כעת כבר יהיה לנו על מה לחשוב בעודנו אומרים את המילים של "אתה חונן".

ב' - לנצל את המתנה

מתנה במיליארד דולר

על אף האמור, אל לנו לחשוב כי בכך מילאנו את חובתנו. ההכרה במתנת הדעת היא דבר גדול ועצום - עד כדי כך שהמלצתי על ביקור במוסד לחולי נפש כדי ללמוד להעריך את המתנה הזו - אך זו רק ההתחלה, השלב הראשון. מוטלת עלינו חובה נוספת, ואבאר את דברי.

משל למה הדבר דומה, לדוד עשיר המעוניין "לפנק" את האחין שלו במתנה יוקרתית בשווי כמה מיליארדי דולרים. הוא ניגש לאוניברסיטת הרווארד ורואה שיש ברשותם "מוח מכני" ענק ממדים. הוא מלא בכל מיני חוטים המובילים לכל מיני מקומות, צפופים בוקעים ממנו מכל עבר, והוא מסוגל לערוך כל מיני חישובים מסובכים.

הדוד העשיר ניגש לנשיא המוסד ושואל אותו, "האם הייתם מעוניינים למכור לי את המוח המכני שלכם?"

הנשיא עונה לו, "לשם מה אתה זקוק למוח מכני, אם יותר לי לשאול?"

"יש לי אחין שאני מאוד אוהב, ואני רוצה להפתיע אותו במתנה ייחודית", עונה הדוד.

הנשיא מהרהר בדבר ולבסוף מחליט: "יודע מה, האמת היא שעשינו במכונה הזו כבר שימוש רב, והיא כבר איננה חדשה כפי שהיתה. בין כה וכה אנחנו שוקלים לרכוש חדשה, כך שאני נוטה להיענות לבקשתך ואפילו לבוא לקראתך לגבי המחיר, ולמכור לך אותו תמורת סכום פעוט של ארבע מיליארד דולרים."

הדוד מסכים למחיר, ונפרד מהסכום האגדי. אחרי הכל, מה הוא לא יעשה למען אחיינו האהוב?

שונות. לא מיליארד, טריליון! אישית אני מקבל את דבריו, כי לדעתי אין גבול לכמות המידע שהמוח מסוגל לקלוט. אני מאמין שהמוח לומד לאחסן עוד ועוד משום שהכמות האינסופית של המעגלים החשמליים הקיימים במוח מפותחים כך שכל מעגל לומד להשתלט על תפקודים רבים. זו הסיבה שאנשים שלומדים יותר, רגילים לזכור יותר, כי מוחם מתפתח יותר.

ככל שהאדם מתרגל להשתמש יותר במוחו, כך מוחו עובד בצורה זריזה יותר והוא מסוגל לקלוט יותר מידע. המוח האנושי הוא בלתי מוגבל! הוא מסוגל, ללא שום סיוע מבחוץ או מידע מקדים, לחשוב את המחשבות הגדולות ביותר ולהסיק את המסקנות ההגיוניות הטובות ביותר. אין דבר בעולם המשתווה למוח האנושי!

מוח של חתול

זו אחת הסיבות שאנחנו חוזרים שוב ושוב על המילים, "אתה חונן!" ה', נתת לי מתנה כל כך גדולה, מכונה מורכבת ומשוכללת, וכמעט בלתי מוגבלת בכוחה. וכמו אותו "דוד עשיר" מהמשל, הקב"ה גם כן שואל כל אחד ואחד מאיתנו: "אתה מודה לי על המתנה שנתתי לך? מה אתה עושה איתה? כיצד אתה משתמש בה?"

וזו שאלה שעלינו לתת עליה את הדעת, כי בשביל השימושים שרובנו עושים בדעת שניתנה לנו, מספיק היה לנו מוח של חתול. מוח כזה היה ממש מושלם עבורנו, ולמען האמת, אילו היה לנו מוח כזה, היינו מסתדרים אף טוב יותר מכפי שאנחנו עושים זאת כיום, שכן לחתול ישנן יכולות מסוימות, אינסטינקטים מולדים המסייעים לו להסתדר בכוחות עצמו, שלנו אין אותם.

נמצא אפוא שדי היה לנו במוח פחות משוכלל משל חתול. היינו מתפקדים טוב מאוד - היינו אוכלים טוב, ודואגים היטב לכל צרכי הגוף. בני זוג היו מסתדרים מצוין זה עם זה, כפי שחתולים מסתדרים. האם

"איזה יופי! איזה שימוש אתה עושה בה?"

"אני משתמש בה כדי לחשב כמה הוציאה אשתי במכולת השכונתית, ולפעמים אני גם מסתייע בה כדי לעזור לילדי בשיעורי הבית שלהם", עונה האחיינית המאושר.

"מה?! האם השתבשה עליך דעתך?" מגיב הדוד. "האם בשביל דברים פעוטים כגון אלו נתתי לך את המוח המכני?! בשביל חישובים כאלו אין צורך אפילו במחשבון כיס!" הוא כועס, ובצדק. הוא נתן לך מתנה כה יקרה, ואתה מבזבז אותה על זוטות. "השב נא לי את המוח המכני, והנה, קח לך במתנה עיפרון. אינך זקוק ליותר מכך."

כך אומר הקב"ה: "נתתי לכם מתנה כה יקרה ונפלאה - מוח האדם שאין לו אח ורע בכל היקום כולו, ואתם משתמשים בו רק כדי להתנהג כמו מישהו שאינו משוגע? האם לזה נועד המוח?!"

הכזב שב"בינה מלאכותית"

האמת היא שה"מוח המכני" של אוניברסיטת הרווארד אינו מתחיל להתקרב לגדולתו של המוח האנושי. אל תתנו למחשבים להטעות אתכם! אל תלכו שולל אחר הכתבות הנלהבות המופיעות בכתבי העת שמטרתן לגרום לאנשים לחשוב שהמחשבים כמעט מסוגלים לחשוב; מחשבים אינם מסוגלים לחשוב כלל וכלל. הכל שקר וכזב! מחשב אינו יכול לעשות דבר מלבד מה שתכנתו אותו לעשות. המחשב לעולם לא יצליח אפילו להתקרב לדברים שהמוח שלנו מסוגל לעשות.

יכולת החישוב של המוח היא הרבה מעבר לכל מה שבן אדם יהיה מסוגל לייצר. גם המחשב הגדול ביותר - גם אם גודלו יהיה כמו המרחק מכאן ועד לונדון - יהיה כמו מחשבון כיס לעומת המוח האנושי הפשוט ביותר.

המוח המתפתח

אחד מחכמי המדע כתב שעל פי השערתו, המוח האנושי מסוגל לאחסן 15 טריליון פיסות מידע

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

להתחיל! תלמד אפילו בלי תוספות, העיקר שתלמד ש"ס!

למה צריך לבזבז את מוצאי השבתות בביקורי סרק אצל קרובי משפחה? מדוע לבזבז את לילות השבוע? קח רשמקול והאזן לקלטות של שיעורי גמרא. האזן להם שוב ושוב, ותראה שבמשך הזמן תצליח להעתיק את הש"ס כולו על ה"מוח המכני" שלך, ואם לא ש"ס אז מסכת אחת או פרק אחד - לפחות משהו!

כמובן שהנשים גם הן בכלל משימה נשגבה זו. אמנם הן אינן לומדות מסכתות בש"ס, אך יש כל כך הרבה לימודים חשובים ויסודיים הכתובים עלי ספר, ואין סוף לחכמה שניתן להעתיק אותה על גבי מוחנו.

אם נקבל על עצמנו את המשימה הזו - ליצור עבור עצמנו שכל של תורה, הרי שאנחנו נשתנה מן הקצה אל הקצה. כשחושבים מחשבות של תורה, קונים "תורה'דיק סברא" - סברא תורנית. אין הכוונה רק שחושבים בלימוד כל הזמן, אלא שהאדם מתחיל לחשוב בצורה חדשה לחלוטין - וכל הלך מחשבותיו הם על פי דרך התורה. זוהי הדרך לקחת את המתנה היקרה ביותר שקיבלנו מאת הקב"ה ולנצל אותה למטרה שלשמה ניתנה.

ג' - לשמור על המתנה

ביטוח דוקטורט

אני נזכר במעשה אודות פרופסור מסוים שזכה יום אחד להפתעה גדולה. הוא ישב במשרדו, ולפתע הוא מרים את ראשו ורואה שני שומרים חמושים עומדים בפתח משרדו, ובידיהם חבילה. לנוכח מבטו המופתע הסבירו לו השומרים כי מדבור בנוהל של חברת הדואר, לפיו כל חבילה שביטחו אותה בסכום של \$1000 ומעלה, חייבת להימסר על ידי שומרים חמושים. כך לכל הפחות היה הנוהל בעבר.

מסתבר שאחד מתלמידי המכללה כתב עבודת דוקטורט, שבה השקיע מאמץ רב, ומכיון שהיה עליו לשלוח אותה לבדיקה אצל הפרופסור, החליט לבטח אותה בסכום של \$1000, ולכן החבילה נמסרה בדרך לא-שגרתית זו. מאוחר יותר, כאשר הפרופסור עבר על הדברים, הוא לא חשב שהיה מגיע לה שמירה

שמעתם פעם על חתול שהתגרש מבן זוגו? גירושין זה דבר מטורף!

מדוע אפוא נתן לנו הבורא יתברך מוח כה נפלא, אם היינו יכולים לתפקד היטב עם מוח קטן בהרבה? התשובה מובנת מאליה: הקב"ה מצפה מאיתנו להבין שאנחנו אמורים לעשות שימוש במוחנו עבור דברים גדולים ונשגבים. המוח האנושי מיועד עבור הרבה יותר מאשר שפיות גרידא. הוא לא ניתן לנו כדי לחשוב ולחיות כמו חתול.

עשרת אלפים שנות "תורת אביגדור"

וכאן אנחנו מגיעים לנושא הגדול, שעבורו ייעד הקב"ה באמת את השכל האנושי. למה נועד השכל? לשם מה ניתנה לנו דעת כה גדולה?

והנה, בל נשלה את עצמנו שניתן לענות על שאלה זו במסגרת דברינו כאן. לשם כך אני מזמין אתכם לבוא ולהשתתף בשיחות אלו במשך עשרת אלפים השנים הבאות. זו תהיה התחלה טובה עבור הנושא הגדול של "דעת", ואיני מגזים כלל וכלל. אם תמצאו שיחות טובות יותר, אני ממליץ לכם ללכת לשם, אך על כל אחד ואחד מוטלת החובה למצוא מקום כלשהו שבו יוכל ללמוד את הנושא הזה ששמו "יצירת שכל של תורה". זהו הנושא הגדול ביותר של חיינו, ולעולם לא נוכל ללמוד אותו מספיק.

רוב האנשים סבורים שהשכל שלהם כבר מספיק טוב - זוהי טרגדיה שרוב האנושות סובלת ממנה - וזו ההוכחה הטובה ביותר שמוחם ריק לחלוטין. שכל של תורה הוא מציאות שלא תיתכן ללא עבודה מרובה במשך שנים רבות, שכן בכלל המושג הזה הם כל ענייני שלמות הנפש והמעלות העליונות שנטע בנו הבורא יתברך, ושאותם מסוגלים אנחנו להשיג באמצעות שכלנו.

אתה יכול לדעת ש"ס!

הקב"ה פונה אל כל אחד ואחד מאיתנו ואומר: "נתתי לך מוח עבור דברים גדולים. קח את עצמך בידיים וכתוב מסכת אחת על המוח הזה". יתכן ואפילו תוכל לכתוב את הש"ס כולו על מוחך. מדוע שלא תעשה זאת? אתה חושב שזה למעלה מכוחותיך לדעת ש"ס? זה לא נכון! כל אחד יכול לעשות זאת! אם רק לא תהיה עצלן, הדבר אפשרי בהחלט. העיקר זה

מכל עבר על ידי השפעות זרות ומזיקות, המהוות סכנה גדולה לשכל היהודי. ההשפעות הללו מגיעות אלינו ללא הפסקה, ולכן עלינו לשמור את ליבנו מכל משמר!

אולם המציאות הכואבת היא שההפך הוא הנכון. השכל הוא הדבר האחד והיחיד שאף אחד אינו מקפיד לשמור עליו. תארו לעצמכם בנק שבשעת סגירה, הכל נשאר פתוח. לא נועלים את הדלתות ואפילו לא את הכספות. מנהל הבנק וכל העובדים שבים לביתם, ומשאירים את הבנק פתוח לרווחה. מה הייתם אומרים על כזה בנק?

למעשה, אנחנו גרוועים בהרבה מהבנק הזה, כי לנו יש דבר יקר בהרבה מזהב וכסף, ואיננו מציבים עליו אפילו שמירה מינימלית. האוזניים פתוחות, העיניים פקוחות, הכל פתוח ופרוץ לרווחה, וכל דכפין ייתי ויכנס. אדם הולך ברחוב ועיניו משוטטות בכל. מה עם קדושת העניים? אין לך ממה להישמר? האם אתה קולט באיזו סכנה אתה נמצא? אין דבר יקר יותר מהשכל שלנו, אך אף אחד אינו שומר עליו! זו עובדה!

מזמינים את הפושעים

אנשים יושבים ושומעים שטויות. יש שמאזינים לרדיו, ויש שצורכים את ההבלים שלהם ממקורות אחרים. הם מזמינים את בן-הדוד ג'ק יחד עם בני משפחתו לביקור, וכך הם יושבים במשך שעותיים ומקשיבים ל"נארשקייט" שיש לבן דודו למכור. היכן הסורגים?! היכן החומות והגדרות?! היכן המאבטחים החמושים?! ההשפעות המזיקות הללו חודרות אליך וגונבות ממך את שכלך.

גם אם זכית לקנות ולפתח שכל של תורה, הרי שאתה הורס אותו במו ידיך. ניקח לדוגמה יהודי שלומד מסילת ישרים יומם ולילה. הוא דבוק לספר הזה ואינו עוזב אותו לרגע. הוא יושב ולומד חובות הלבבות מדי יום ביומו, ומחדיר את דבריו אל תוך ליבו. למעשה, זו עצה טובה ביותר! אפילו טיפה אחת של חובות הלבבות היא תרופה טובה עבור הנפש, ומי מדבר על לימוד יומיומי? זה נפלא ממש! אך אם בו בזמן אתה מזרים מי ביוב אל תוך שכלך, מה הועלת בלימוד המוסר? הדבר דומה למי שרוכש יין יקר ומשובח, ומוזג אותו לתוך כוס מלאה בופ ושוורצת תולעים. האם הוא יוכל להנות מיין שכזה?

מעולה כל כך, אולם סיפור זה ממחיש לנו עד כמה צריך לשמור היטב על כל דבר בעל ערך.

וזה מביא אותנו לחלק הבא של הנושא הגדול שלנו. נניח ששמעת את השיחה היום ולקחת את הדברים ללב. לא רק שאתה מלא בשבח והודיה להשי"ת על כך שנתן לך דעת וברא אותך כאדם שפוי, אלא שאתה אף משתדל לנצל עד תום את המתנה הזו ומתאמץ בכל כוחך ליצור לעצמך שכל של תורה. כעת ראשך מלא בדברי תורה - אתה יודע הכל, אתה מסוגל להשיב לכל אפיקורוס, וכל כולך עמוס בתורה ויראת שמים.

חברות אבטחה

אל תחשוב שזה מספיק! זה רק חצי מהעבודה, משום שלא מספיק לייצר שכל של תורה, אלא יש גם לשמור עליו.

נכס יקר כל כך - כרטיס הכניסה שלך לעולם הבא - דורש שמירה מדוקדקת ומעולה. כך מלמד אותנו שלמה המלך ע"ה (משלי ד, כג): "מְכַל מְשֻׁמֵר נֶצַח לְבָבָךְ" - עליך לשמור על הדעת שלך יותר מכל דבר אחר. "כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים" - שכן כל תוצאה של החיים, כלומר כל הישג שתגיע אליו בחיים, תלוי בשכל ובדעת. האושר הנצחי שלנו בעולם הבא תלוי בסוג השכל שפיתחנו בעולם הזה, ולכן אין דבר יותר חשוב מלשמור על השכל.

כיום אנחנו רואים שאחת התעשיות הגדולות והמבוקשות ביותר היא תעשיית האבטחה. מי שזוכר, בשנים עברו, נדיר היה למצוא בית עסק מסורג, אולם כיום, הודות לפוליטיקאים הליברליים, ניתן לראות סורגי ברזל בפתח כל חנות, כמו גם אזעקות ואפילו מאבטחים חמושים. אמצעי אבטחה כבר הפכו לחלק מהנוף הקבוע של העולם המתועש, ועסקים אלו מגלגלים כספים רבים.

אולם למען האמת, אין צורך להפריז כל כך באמצעי שמירה, ולרוב מספיק לנעול את חלונות החנות ולהגיף את תריסי המתכת - וזהו, החנות די בטוחה. אין צורך לדאוג יתר על המידה.

איומים על שכל התורה

אולם בכל הנוגע לשכל שלנו אין הדבר כן, אלא אדרבה, עלינו להרבות בשמירה ואבטחה. אין דבר עדין ורגיש יותר מאשר מחשבות האדם, והן מותקפות

עבור המשימה הזו של השלכת המכשיר שאסור היה לרכוש אותו מלכתחילה.

קו ראשי

תארו לעצמכם יהודי שבנה לעצמו וילה מפוארת שבה השקיע הון רב, ולאחר שסיים לבנותה, פתח אל תוכה קו ביוב ראשי, ומי השופכין של הרחוב כולו מתנקזים הישר אל ביתו המפואר, ומטנפים את השטיח היוקרתי הפרוס מקיר אל קיר. עליכם לדעת שתיאור זה עדיף על פני מי שיש לו מכשיר צפייה בביתו. אדם זה מזהם את ליבם ומוחם של ילדיו החפים מפשע, שנאלצים לגדול בצל הטינופת של הטיפוסים השפלים ביותר המוצאים במה בתוך קו הביוב של סלון ביתם.

למען האמת, אינכם זקוקים לי ולכשמותי שיאמרו לכם דברים אלו. היום הדברים ברורים ומובנים מאליהם, ואפילו הרשויות של הגויים מדברים על כך באופן גלוי. אם הגויים המהוגנים כבר מודאגים מהמצב, על אחת כמה וכמה שאנחנו כיהודים צריכים להיזהר ולהישמר מפניו.

אמנם, אותם גויים אינם דואגים לשמירה על טהרת שכל האדם אלא למצב הפשיעה במדינה. הם מעידים שהצפייה במכשיר והפנמת המסרים המועברים בו מקלקלת את המוסריות של בני הדור הצעיר, ומגבירה את שיעור הפשיעה. אולם עבורנו, עם ישראל, לא די בכך. וכי אם נצליח למנוע מילדינו לשדוד אזרחים חפים מפשע, תחשב זו להצלחה מבחינתנו? הבעיה כאן עמוקה בהרבה! יש כאן עולם שלם של שטויות וטומאה שנשפך בכל רגע ורגע אל תוך שכלם של הצופים במכשירים אלו, ולכן מוטלת עלינו חובה כפולה ומכופלת לעמוד על משמר שכלנו יומם ולילה.

תחרות בלתי הוגנת

עלינו לזכור שיש כאן תחרות בלתי הוגנת בעליל. הבה נחשוב - כמה יראת שמים אנחנו מכניסים אל תוך שכלנו מדי יום? בכמה תוכניות של יראת שמים צופה אשתך מדי ערב? כמה פעמים ביום מופיעות בשידורי הרדיו קריאות להתחזק בצניעות, בתפילה ובמצוות? כמה מדברים שם בשבחם של עובדי ה' באיזו רמה מעודדים המגזינים את ילדינו לשאוף לגדולה אמיתית בתורה ולנצל את זמנם ללימוד

ויש שמגדילים לעשות ומזמינים מדי ערב חבורה של פושעים אל תוך סלון ביתם. יש להם חלון מיוחד, שמתחתיו כפתור קטן, שכאשר לוחצים עליו ומסובבים אותו נדלק אור גדול והפושעים נכנסים פנימה בראש מורם. וכך יושב לו האדם במשך שעותיים ומאפשר לפושעים הללו לגנוב את הדעת שלו. זה מה שהם עושים - הם גונבים את שכל האדם דרך החלון הזה, ולוקחים מכל הבא ליד. זו האמת לאמיתה! אילו היית מאפשר להם להיכנס פנימה ולקחת את כל התכשיטים בבית - מצבך היה טוב בהרבה.

תאר לעצמך שגנב היה פורץ אל ביתך וגונב את טבעת היהלום של רעייתך, שעון הזהב שלך, ועוד \$1000 במזומן שאתה שומר אי שם. מדובר באירוע נורא. בוודאי היית מזדעק לנוכח הפשע האיום, ומתקשר למשטרה. וכאן אתה מאבד את כל השכל שלך. גנבו לך את הכל, נשאת חסר כל, עני ואביון, ואתה אפילו לא חושב על כך.

לשמור על הדעת

גם אם אתה מאזין לתוכנית רדיו של איזה גוי שמרן, הרי שאתה מאבד את דעתך. כמובן שזה הרבה פחות גרוע מלהאזין לליברליים, אולם עליכם לדעת שגם הגוי הטוב ביותר הוא לץ, ומי שמאזין לו מאפשר ללץ להיכנס אל תוך שכלו ולגנוב אותו ממנו.

ואם יטען מי שיטען: "את השכל שלי אי אפשר לגנוב, איני טיפש עד כדי כך. אני מסוגל לראות ולשמוע את כל הדיבורים שלהם, ואין לכך כל השפעה עלי" - זוהי רמייה עצמית מדרגה ראשונה. הכל שקר וכזב! שכלו כבר אבוד מזמן!

כל אותם אלו שיש ברשותם ל"ע מכשיר צפייה - אם אתם יכולים, בזמן שהאשה יוצאת לקניות, להיכנס בשקט לסלון ולנפץ את המכשיר עם פטיש - אין לכם מושג איזה הישג גדול זה יהיה עבור משפחתכם. אלו מבינכם שעדיין לא התחתנו, עליכם להודיע בצורה נחרצת וברורה לכל מדוברת, שלכם בבית לא יהיה מכשיר כזה - ויהי מה! ואם אתם רואים שהיא מהססת ומסתפקת - חפשו אשה אחרת.

מי שכבר יש ברשותו מכשיר כזה ואין לו את היכולת לנפץ אותו, אפשר לנסות שיטה אחרת: לקנות לאשה טבעת יהלום יקרה, בתמורה להשלכה של המכשיר הזה. קנו לה מה שהיא רוצה! שום מחיר אינו גבוה מדי

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם יש בעיה לבקש מה' שאהיה מיליונר?

תשובה:

תלוי מה תעשה עם העושר הזה. בדרך כלל, מדובר במטרד לא קטן, ומי שזוכה בעשירות מופלגת, חייב אינם חיים. הוא הופך עבד לכספו. עליו לדאוג לרכושו ולטפל בו, ואין לו מנוחה כלל וכלל. אדם עני הולך לישון בלילה מבלי שמאן דהו יפריע את מנוחתו, ואילו העשיר תמיד מלא דאגות.

לעומת זאת, אם אתה שואף להשיג ממון רב על מנת שתוכל לבנות בנין עבור ישיבה או בית כנסת, אז אדרבה, התפלל על כך. אם זוהי כוונתך, אז בהחלט ראוי להתפלל על זה.

אפשר גם להתפלל על דברים נוספים. הקב"ה אומר לנו "הֲרִחֵב פִּיךָ וְאִמְלֵאֵהוּ" - צריך לבקש הכל! מי אמר שרק כסף הוא דבר טוב עבורך? פתח את פיך ובקש מה': "ריבוננו של עולם, עזור נא לי לדעת מסכת שלמה! כמה הייתי רוצה לדעת את כל מסכת בבא קמא, מתחילתה ועד סופה!" האם אתה מעלה בדעתך כמה נפלא היה אילו ידעת את כל בבא קמא? ואולי גם את בבא מציעא? ואולי אולי גם בבא בתרא? אינך יכול לתאר את גודל השמחה שהיית מרגיש אילו היית יודע שלוש מסכתות, מתחילתן ועד סופן! אז באמת תהיה מיליונר! אין מי שישווה לך!

תוכל להתחיל עם פרק אחד. בקש מה' שיעזור לך לדעת פרק אחד בצורה מושלמת. אחר כך תוכל ללמוד עוד פרק ועוד פרק, עד שלאט אבל בטוח, תהפוך למיליונר של תורה.

התפלל גם על ילדים טובים. הקפד להתפלל על הכל! ואם תרצה לבקש גם להיות מיליונר, אין בכך כל חטא, אלא שעליך לדעת שזה לא עסק פשוט כל כך.

התורה? את כל זה לא שומעים ברחוב, אלא רק את ההיפך. אז איזו מין תחרות היא זו? מבחון נשפכים עלינו קיתונות של זוהמה, וכמעט ואיננו שופכים אל קרבנו משהו שיתנגד לזה. נמצא אפוא שהתחרות אינה הוגנת כלל וכלל, ועל כן עלינו להתחיל תכף ומיד במלאכת הפיכת שכלנו לשכל של תורה, ושמירתו מפני השפעות זרות, והצעד הראשון הוא להכיר במתנה הגדולה והנשגבה הזו ששמה "דעת", ולהבין את גודל הפוטנציאל הטמון בשכל האדם.

זהו הלימוד החשוב והיקר של "הראשון בראש" - הראשון מבין איברי העולה שהועלה למזבח היה ראש הבהמה, משום שהראש הוא האיבר החשוב ביותר שלנו, והשכל שבתוכו הוא מרכז חיינו. זו גם הסיבה שהברכה הפותחת את הברכות האמצעיות בתפילת שמונה עשרה היא ברכת "אתה חונן" - משום שזהו הדבר הראשון שעלינו להתפלל עליו! עלינו להודות לה' תמיד על המתנה הנפלאה של הדעת - השפיות, ולזכור שזוהי המתנה היקרה ביותר שניתנה לנו, ולכן נעמול כל חיינו לפתח אותה ולשמור עליה, יותר מכל דבר אחר בעולם!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

להעריך, לנצל ולשמור

בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה לנו תזכורת תמידית על המתנה הנפלאה שנתן לנו ה' יתברך - המוח האנושי והיכולת לתפקד בעזרת דעת שפויה ותקינה. בכל פעם שהקריבו קרבן עולה, רואים היו כולם כיצד "הראשון בראש", והיו מרגישים הכרת הטוב עמוקה לה' על כך שנתן להם את הדעת היקרה, כמו גם את שאר איברי הגוף. השבוע, בעומדנו בתפילת שמונה עשרה, נקדיש בלי נדר מעט זמן ומחשבה למילים הפותחות את הברכה הרביעית: "אתה חונן לאדם דעת! אתה הוא זה שנתת לי שכל מתפקד, ועלי לשמור עליו ולנצל אותו לעבודתך!"